

Den ideelle kirkegårdsvedtægt?

Af Mette Fauerskov, Stine Helweg og Jens Dejgaard Jensen

Bestyrelsesmedlemmer i Foreningen for Kirkegårdskultur

Da Foreningen for Kirkegårdskultur i 2017 udgav bogen *Gravskrift eller ...?*,¹ kritiserede vi den eksisterende standardvedtægt for kirkegårde for:

- at der var for lidt fokus på kirkegårdens formål, værdier og mål
- at der manglede fokus på de pårørende og andre brugere af kirkegården
- at den var skrevet i et svært forståeligt sprog, "kancellistil", og
- at der manglede vejledning om takster.

I 2018 udgav Kirkeministeriet en ny vejledning om kirkegårdsvedtægter.² Foreningen for Kirkegårdskultur har tidligere anmeldt denne vedtægt,³ og selv om der er markante forbedringer i 2018-udgaven af standardvedtægten, finder vi, at kritikpunkterne fortsat gælder. Kirkegårdsvedtægten kan og bør være et nyttigt redskab for forvaltningen af kirkegården og dens brugere i et bredere perspektiv end det rent juridiske.

Vi satte os derfor som mål at skrive en "idealvedtægt" for kirkegårde. Den skulle både rumme de nødvendige regler og retningslinjer, som Kirkeministeriets standardvedtægt indeholder, og samtidig skulle den også være svaret på vores egen kritik af standardvedtægten. Det viste sig at være en mere kompleks og tidkrævende opgave end først antaget. Men ikke desto mindre præsenterer vi her vores arbejde, forhåbentlig til positiv inspiration for kirkegårdsbestyrelserne.

Kirkegårdsvedtægten er et centralt ledelses- og forvaltningsværktøj for kirkegårdsbestyrelserne. Vi mener, at den skal kunne mere end give svar på, hvad gravstedsejere må og kan. Mange kirkegårde har ikke en udviklingsplan eller plejeplan, men de har en vedtægt, og derfor bør den være et sted, hvor kirkegårdsbestyrelsen beskriver, hvad der er vigtigt og værdifuldt på lige netop deres kirkegård. Vigtige

ledetråde i vort arbejde har dels været at sætte fokus på kirkegårdens overordnede mål og værdier, dels at brugerne skal være i fokus. Deraf følger bl.a. vores forslag om i vedtægten at beskrive takstpolitikken, samt hvad de gravstedsydelse, kirkegården tilbyder, faktisk omfatter.

Vi gør opmærksom på, at den "idealvedtægt", som er på de næste sider, afspejler forfatterens holdning og ikke på alle punkter er juridisk finpudset. Vi har tilstræbt harmoni med den gældende standardvedtægt,⁴ men der kan være indhold, som en myndighed, der skal godkende en lokal kirkegårdsvedtægt, vil stille spørgsmålstejn ved. Ikke desto mindre vil vi ønske alle interesserede menighedsråd og kirkegårdsbestyrelser god fornøjelse med at nytænke og sprogligt reformulere de lokale kirkegårdsvedtægter, sådan at kirkegårdens værdier og brugernes behov træder tydeligere frem.

Om kirkegårdsvedtægten

Foreningen for Kirkegårdskulturs forslag til kirkegårdsvedtægt er skabt med et **tænkt eksempel** på en kirkegård for øje. Det vil derfor på en række punkter være nødvendigt at tilpasse forslaget til den enkelte kirkegård, så det er den konkrete kirkegårds værdier, målsætninger, gravstedsformer osv., som vedtægten beskriver.

Bemærk i øvrigt, at vi opererer med to slags kommentarer: dels i gule tekstbokse, der er tænkt som vejledninger til de menighedsråd eller kirkegårdsbestyrelser, der skal arbejde med vedtægten, dels i grønne tekstbokse, der henvender sig til de kommende brugere og læsere af kirkegårdens endelige vedtægt. Vi mener, at kommentarerne til de kommende brugere med fordel kan blive stående i vedtægten, mens vejledningerne til menighedsråd og kirkegårdsbestyrelser naturligvis bør fjernes fra den endelige udgave af vedtægten.

Endelig skal det nævnes, at en kirkegårdsvedtægt selvfølgelig ikke kan stå alene, men altid bør ses i samspil med en pleje- og udviklingsplan, der ligesom vedtægten bør gøres tilgængelig for offentligheden – som minimum på kirkegårdens hjemmeside. Har man endnu ikke en sådan pleje- og udviklingsplan, er Kirkeministeriet, FDK og Skov og Landskabs fælles publikation "Kvalitetsbeskrivelser for Kirkegårde" et godt udgangspunkt for arbejdet.⁵

VEDTÆGT

for
Gravkøbing Kirkegård

VEDTÆGTEN

A. Kirkegårdsvedtægtens formål

- § 1** Kirkegårdsvedtægten er et dokument, der
- retligt fastlægger retningslinjer for brug af kirkegården og gravsteder
 - retligt fastlægger rammerne for forholdet mellem kirkegårdens bestyrelse, gravstedsejere og andre brugere (ordet "gravstedsejer" anvendes her om indehaveren af brugsretten til et gravsted på kirkegården. Begrebet "bruger" dækker over fællesmængden af gravstedsejere, øvrige pårørende og brugere af kirkegården)
 - beskriver værdier og kvaliteter, der er grundlaget for kirkegårdsbestyrelsens og medarbejdernes arbejde
 - beskriver overordnede mål og visioner for kirkegårdens fysiske udvikling, således at kontinuiteten i udviklingen sikres.

KIRKEGÅRDEN

B. Kirkegårdens formål og bestyrelsesforhold

- § 2 Det er Gravkøbing Kirkegårds formål:
- at sikre, at der er et sted at begrave alle døde, der hører til sognet, både medlemmer og ikkemedlemmer af folkekirken, jf. § 24
 - at antallet og typen af gravpladser til stadighed tilpasses aktuelle behov og ønsker.

Stk. 2 Gravkøbing Kirkegård ejes af Gravkøbing Sogn og bestyres af kirkegårdsbestyrelsen.

- § 3 Kirkegårdsbestyrelsen består af ___ medlemmer fra menighedsrådet, som er valgt af sognets medlemmer af folkekirken. Alle har ret til at fremkomme med forslag til kirkegårdsbestyrelsen angående kirkegårdens forhold.

Kirkegårdsbestyrelsen har til opgave

- at sikre, at der er begravelsesplads nok til alle døde i sognet
- at sikre, at udbuddet af gravstedsformer til stadighed er tilpasset aktuelle ønsker og behov inden for rammerne af udviklingsplanen
- at sikre, at de nødvendige ressourcer (mandskab og materiel) er til stede
- at sikre, at kistebegravelser og urnenedsættelser bliver udført respektfuldt i forhold til afdøde og efterladte
- at skabe gode rammer for bisættelser og begravelseshøjtideligheder i kirke, kapel og på kirkegården
- at skabe gode rammer for udfoldelsen af pårørendes sorg og mindekultur
- at sikre, at kirkegården fremstår værdigt, frodigt og med velpassede gravsteder
- at værne om kulturhistoriske og landskabsarkitektoniske værdier.

Med kirkegårdsbestyrelsen mener vi den juridiske enhed, der har ansvar for kirkegården – det kan også være et menighedsråd, og i givet fald bør dét ord anvendes i vedtægten i stedet. Kirkegårdsbestyrelsen kan uddelegere beføjelser og konkrete opgaver til en kirkegårdsleder, en graver eller andre medarbejdere.

- Stk. 2 Kirkegårdsbestyrelsen og medarbejderne bestræber sig på
- at forstå brugernes behov for at udfolde sig ved deres kæres grave
 - at møde henvendelser på en måde, som opleves hjælpsomt og fleksibelt
 - at være åbne over for ønsker og nye behov
 - at brugerne er tilfredse med kirkegården og dens medarbejdere samt føler sig velunderrettede om større omlægninger og andre væsentlige forandringer på kirkegården.
- Stk. 3 Kirkegårdsbestyrelsen og medarbejderne yder brugerne fornøden vejledning i spørgsmål vedrørende begravelser, bisættelser og urnenedsættelser samt brugsretten til gravsteder.
- Stk. 4 Henvendelser vedrørende kirkegården, f.eks. spørgsmål om erhvervelse eller fornyelse af brugsret eller spørgsmål vedrørende nedsættelse af kister og urner samt klager og andet vedrørende kirkegårdens drift, skal stiles til kirkegårdsbestyrelsen. Se kontaktoplysninger på kirkegårdens hjemmeside.

— Aktive gravstedsområder, dvs. områder, hvor der kan ny-erhverves gravsteder

- A** Hækafgrænsede, individuelle gravsteder med plads til kister og urner
- B** Hækafgrænsede individuelle gravsteder med plads til urner
- C** Gravsteder med liggende gravminder i græs med plads til kister og urner
- D** Gravsteder med opretstående gravminde i et bed med plads til både kister og urner
- E** Anonyme gravsteder for kister og urner

	Udtryk:	Havepræg
	Gravsteder:	Traditionelle med stier i grus
	Udtryk:	Parkpræg
	Gravsteder:	Nyere gravstedstyper
	Udtryk:	Park- eller naturpræg
	Gravsteder:	Evt fremtidige naturprægede gravsteder

C. Kirkegårdens udseende, stemning og pleje

§ 4 Kirkegårdens udvikling er fastlagt i en udviklingsplan, som kan læses på kirkegårdens hjemmeside.

Stk. 2 Vi har følgende målsætninger for kirkegården:

- Kirkegården er et sted for ro, fordybelse og eftertanke
- Kirkegården skal være en grøn og frodig "have", hvor så mange arealer som muligt skal være græs- eller plantedækkede
- Kirkegården skal som helhed fremstå med et værdigt, karakterfuldt, harmonisk og stemningsfyldt udtryk
- Vi fastholder kirkegårdens bevaringsværdier (kulturhistoriske og landskabelige). Det gælder bl.a. de bevaringsværdige gravsteder, bevaringsværdige gravminder, diger, portaler, [den gamle gravstedsstruktur på afdeling xx, udsigten mod yy, indkigget til kirken fra xx, randtræerne langs digerne, fortsæt selv ...]
- Kirkegårdens bestand af løvfældende træer skal udvikles, og der skal til stadihed være såvel store som mindre løvfældende træer
- Bevaringsværdige gravminder skal forblive på deres oprindelige plads
- Ledige gravsteder skal være beplantede.

Her kan indsættes en strategiplan og en illustrationsplan af udviklingsplanen.

§ 5 Kirkegårdsbestyrelsen sørger for plejen og vedligeholdelsen af kirkegårdens fælles indhegning, fællesarealer, gravstedshække, adgangsveje samt eventuelle bygninger i henhold til plejeplanen.

Der er forskellig praksis for gravstedshække: Enten ses de som en del af kirkegårdens fælles områder, og kirkegårdens medarbejdere plejer dem uden brugerbetaling, eller hækene ses som en del af et individuelt gravsted, hvor gravstedsejerne pålægges en betaling for hækpleje. Se § 34, stk. 3.

§ 6 Kirkegården er et grønt anlæg under stadig udvikling. Gravstedsejere må påregne, at omgivelserne ved det enkelte gravsted kan ændre sig over tid.

D. Ordensbestemmelser for kirkegården

Ordensbestemmelser kan være gode at have, men bør ikke være det første, der møder brugeren på kirkegården. Slå et "Velkommen!" op på lågen i stedet.

§ 7 På kirkegården gælder nogle retningslinjer, som vi beder alle respektere:

1. Kirkegården er altid åben. Den er et fredfyldt sted, som du er velkommen til at besøge til hver en tid.
2. De pårørende skal opleve respekt om deres begivenhed, når en kiste føres til kapellet, under fremvisninger i kapellet, under bisættelser, begravelser og urnenedsættelser. Det er en selvfølge, at medarbejdere og entreprenører, der udfører arbejde på kirkegården, respekterer dette, og ligeledes at andre besøgende på kirkegården tager passende hensyn.
3. Hunde må gerne medtages i snor. Ryd op efter din hund.
4. Cykling på kirkegården er tilladt på gange med asfalt/fast belægning.
5. Kørsel med motorkøretøj er tilladt på asfaltveje.
6. Du skal følge anvisninger fra kirkegårdens bestyrelse.

GRAVSTEDERNE

E. Gravsteder, generelt

§ 8 Nye gravstedsejere kan erhverve gravsteder inden for de områder, der fremgår af udviklingsplanen (se illustration på foregående side).

§ 9 Kirkegården fastholder den bestående tradition med kistens anbringelse i retningen øst-vest.

Kistens anbringelse i øst-vestgående retning er den traditionelle kristne begravelse, som det har set ud i århundreder, hvor den døde begravnes liggende på ryggen og med hovedet i gravens vestlige ende. I særlige muslimske afdelinger kan grave orienteres efter muslimsk tradition.

§ 10 Størrelsen på en kistegravplads for en voksengrav skal være minimum ____ m². For børnegrave er gravpladsens størrelse minimum ____ m².

Vi anbefaler, at gravpladserne ikke er så små som muligt – de fleste kirkegårde har plads nok, og f.eks. meget små urnegravsteder er mere besværlige at tilpasse individuelt og passe, end hvis de har lidt størrelse. Endvidere giver meget små gravsteder et uroligt helhedsindtryk.

§ 11 Størrelsen på en urnegravplads er minimum ____ m².

§ 12 Kirkegårdsbestyrelsen kan afvise kister, der helt eller delvis består af kunststoffer eller andet miljøskadeligt materiale, samt kister, der er behandlet, udsmykket eller foret med materialer, som vanskeliggør nedbrydningen.

Stk. 2 Kirkegårdsbestyrelsen accepterer ikke brændingskister til jordbegravelser.

Stk. 3 Kirkegårdsbestyrelsen fastsætter, hvilke urnetyper og -størrelser der kan nedsættes på kirkegården.

Kirkegårdsbestyrelsen kan f.eks. have en politik om kun at modtage nedbrydelige urner.

§ 13 Gravstedsejere har ansvaret for, at eventuelle gravminder på deres gravsteder er sikret forsvarligt. Reglerne fås hos kirkegårdsbestyrelsen eller på kirkegårdens hjemmeside.

- § 14 Kirkegården hæfter ikke for skader på gravminder, beplantning eller andet på gravstederne forårsaget af naturbegivenheder, hærværk, vold eller lignende.
- § 15 Erhvervsmæssigt arbejde på kirkegården og dens gravsteder udføres kun inden for normal arbejdstid.
- § 16 Kirkegården bruger nummerskilte på gravstederne for at gøre arbejdet lettere – de er kirkegårdens ejendom og må ikke flyttes eller fjernes.
- § 17 Gravstedsejere må ligesom kirkegårdens egne medarbejdere ikke bruge ukrudtsbekæmpende kemiske midler på gravsteder eller andre arealer.
- § 18 Gravstedsejere må ligesom kirkegårdens egne medarbejdere ikke lægge plastik, fiberdug eller lignende materialer som underlag for ralbelægning på gravsteder eller andre arealer.
- § 19 Gravsten eller gravstedseffekter, som kirkegårdsbestyrelsen anser som stødende eller provokerende, vil blive nægtet opstilling eller forlangt fjernet.

F. Fredningstider

- § 20 Fredningstiden for et kistegravsted er ____ år. Fredningstiden for grave til børn under ____ år er ____ år.
- Stk. 2 Fredningstiden for et gravsted, hvor der er nedsat en kiste af vanskeligt nedbrydeligt materiale som f.eks. egetræ eller zink, er det dobbelte af fredningstiden i stk. 1.
- Stk. 3 Fredningstiden for et urnegravsted er ____ år.

Fredningstiden er den tid, den afdødes gravplads skal stå urørt. Det er først efter udløbet af fredningstiden, at en gravplads kan benyttes på ny.

Lovens mindstekrav er 20/10 år, men mange steder er der lokale bestemmelser eller forhold, der forlænger fredningstiden.

Hækafgrænset, individuelt gravsted med plads til både kister og urner. Eksempel på et grønt og frodigt gravsted. Se også eksempler på kirkegården.

G. Gravstedstyper og deres servitutter

Vi anbefaler, at vedtægten rummer en beskrivelse af de gravstedstyper, kirkegården tilbyder. At give valgmuligheder mellem urne- og kistegravsteder, mellem gravsteder med stor mulighed for individuel udfoldelse samt gravsteder med et enkelt koncept er efter vores opfattelse vigtigt for gravstedsejerne. Nedenstående er eksempler på velfungerende gravstedstyper, men beskrivelsen skal naturligvis tage udgangspunkt i de lokale forhold.

En servitut er en bestemmelse, som begrænser anvendelse, indretning eller udsmykning af et gravsted.

§ 21 Vi kan tilbyde fem typer af gravsteder:

- a) hækafrænsede, individuelle gravsteder med plads til både kister og urner
- b) hækafrænsede, individuelle gravsteder med plads til urner
- c) gravsteder med liggende gravminder i græs med plads til både kister og urner
- d) gravsteder i græs med opretstående gravminde i et bed med plads til både kister og urner
- e) anonyme gravsteder for kister og urner.

Stk. 2 For hækafrænsede, individuelle gravsteder med plads til både kister og urner gælder:

- Der skal være gravstedshække langs alle fire sider
- For- og mellemhække skal være 35-50 cm høje og ca. 30 cm brede. Ryghække skal være 50-60 cm høje og 40-50 cm brede
- Gravstedsejeren bestemmer, hvordan gravstedet skal se ud, og kan selv tilplante gravstedet. Gravstedsejeren vælger frit størrelse og udformning af gravmindet, jf. dog § 19
- Vi vil gerne have, at gravstederne bidrager til kirkegårdens frodighed og variation, og opfordrer til, at så meget af gravstedet er tilplantet som muligt
- Vi fraråder brugen af store træer som bøg, eg, birk, ceder, gran m.fl. – de bliver meget hurtigt store og kan blive til unødige gene for nabogravstederne
- Vi fraråder brugen af granitskærver større end 10-12 mm. De vanskeliggør gravstedets vedligeholdelse
- Kirkegårdsbestyrelsen kan beslutte at fjerne eller beskære træer og buske på gravstederne, hvis den skønner, at planterne på grund af deres størrelse eller form er u hensigtsmæssige i forhold til kirkegårdens helhed. Hvis det er tilfældet, vil gravstedsejeren blive orienteret forinden

Hækafgrænset, individuelt gravsted med plads til urner.

Gravsted med liggende gravminde i græs med plads til både kister og urner.

- Gravstedsejeren kan selv forestå pleje og vedligeholde gravstedet, eller kirkegården kan gøre det mod betaling
- Hvis gravstedsejeren selv passer gravstedet, skal plejen og vedligeholdelsen leve op til plejeplanens kvalitetsbeskrivelser.

I "Kvalitetsbeskrivelser for Kirkegårde" er der god inspiration til, hvilke krav der kan stilles til pleje og vedligeholdelse af et gravsted.

- Stk. 3 For hækafgrænsede, individuelle gravsteder med plads til urner gælder:
- Gravstederne er min. 2 m²
 - Der skal være gravstedshække langs alle fire sider
 - For- og mellemhække skal være 25-40 cm høje og ca. 25 cm brede. Ryghække skal være 40-50 cm høje og 20-30 cm brede
 - Gravstedsejeren bestemmer, hvordan gravstedet skal se ud, og kan selv tilplante gravstedet, hvis det ønskes. Gravstedsejeren vælger frit størrelse og udformning af gravmindet, jf. dog § 19
 - Vi vil gerne have, at gravstederne bidrager til kirkegårdens frodighed og variation, og opfordrer til, at så meget af gravstedet er tilplantet som muligt
 - Kirkegårdsbestyrelsen kan beslutte at fjerne eller beskære træer og buske på gravstederne, hvis den skønner, at planterne på grund af deres størrelse eller form er uhensigtsmæssige i forhold til kirkegårdens helhed. Hvis det er tilfældet, vil gravstedsejeren blive orienteret forinden
 - Gravstedsejeren kan selv forestå pleje og vedligeholde gravstedet, eller kirkegården kan gøre det mod betaling
 - Hvis gravstedsejeren selv passer gravstedet, skal plejen og vedligeholdelsen leve op til plejeplanens kvalitetsbeskrivelser.
- Stk. 4 For gravsteder med liggende gravminder i græs med plads til både kister og urner gælder:
- Gravmindet må maks. være 60 x 80 cm (b x h). Det skal være plant, med indhugget skrift og uden påsatte figurer, og det skal kunne holde til, at en græsklipper kører over det
 - Arealet er på kirkegårdskortet opdelt i felter, hvor ét felt kan anvendes til op til to urner, og to felter kan anvendes til én kiste
 - Gravstedsejeren kan frit vælge sit gravsteds placering på plænen
 - Al pynt på gravstedet skal være flytbart – der må ikke plantes noget på gravstedet. Vaser skal være af en type, som muliggør græsklipning
 - Det er obligatorisk at tegne pleje- og vedligeholdelsesaftale for gravstedstypen

Gravsted med opretstående gravminde i et bed med plads til både kister og urner.

Anonyme gravsteder for kister og urner.

- Kirkegårdens medarbejdere udfører pleje og vedligeholdelse som beskrevet i plejeplanen. Det er muligt at bestille bukete til mærkedage som tillægsydelse.

Stk. 5 For gravsteder i græs med opretstående gravminde i et bed med plads til både kister og urner gælder:

- Bag gravmindet er en hæk, som er ca. 80 cm høj og ca. 60 cm bred
- Gravmindet står i et plantebed, der udgør 1/3 af gravstedets areal, resten er udlagt i græs
- Plantebed og græs er afgrænset med en kant af brosten. Plantebedet er tilplantet med lave stedsegrønne planter mellem gravminderne
- Gravmindet må maksimalt være 70 cm bredt og 70 cm højt
- Gravstedsejeren kan plante lave stauder, et-årige blomster o.l. foran gravstenen efter eget ønske
- Det er obligatorisk at tegne pleje- og vedligeholdelsesaftale for gravstedstypen
- Kirkegårdens medarbejdere udfører pleje og vedligeholdelse som beskrevet i plejeplanen. Det er muligt at bestille granpyntning, sommerblomster samt bukete til mærkedage som tillægsydelser.

Stk. 6 For anonyme gravsteder for kister og urner gælder:

- Kister og urner kan begraves i afd. ____
- Begravelserne sker efter fortløbende numre, og hvert gravsted består af én urneplads/kisteplads
- Der er mulighed for at reservere én plads til efterlevende ægtefælle, registreret partner eller anden nærtstående person ved siden af afdøde
- Gravstederne er placeret i plæner med målepunkter for korrekt identifikation
- Der kan placeres flytbar pynt på de fælles blomsterpladser
- Gravstedet kan ikke fornyes efter fredningstidens udløb
- Det er obligatorisk at tegne pleje- og vedligeholdelsesaftale for gravstedstypen
- Hvis der er reserveret plads til ægtefælle eller anden nærtstående, skal gravstedsejeren på årlig regning betale for pleje- og vedligeholdelse af reservationen, indtil gravstedet tages i brug, jf. § 35, stk. 2
- Kirkegårdens medarbejdere udfører pleje og vedligeholdelse som beskrevet i plejeplanen.

Stk. 7 Opfylder gravstedsejeren ikke pligten til at passe et gravsted efter gældende standard, sender kirkegårdsbestyrelsen en påmindelse om at få bragt forholdet i orden inden ____ uger. Af påmindelsen fremgår, at hvis forholdet ikke bringes i orden, vil gravstedet blive ryddet for gravsten, beplantning og belægninger. Af påmindelsen fremgår det også, at kirkegårdsbestyrelsen mod betaling kan overtage pleje og vedligeholdelse af gravstedet, og atgravstedsejeren skal kontakte kirkegårdsbestyrelsen inden fristens udløb for at indgå en aftale med kirkegårdsbestyrelsen om vedligeholdelse.

I det daglige arbejde anbefaler vi, at første henvendelse gør opmærksom på misligholdelsen, og at kirkegården kan hjælpe – ofte er et telefonopkald en god ide, da misligholdelse ofte skyldes sygdom eller svagelighed. Hjælper den første henvendelse ikke, kan den 'hårde' henvendelse ifølge stk. 7-9 sættes i værk.

Stk. 8 Hvis forholdene ikke er bragt i orden, eller gravstedsejeren ikke har henvendt sig ved fristens udløb, sætter vi et skilt på gravstedet, hvor vi opfordrer pårørende til at henvende sig til kirkegårdsbestyrelsen inden for ____ dage.

Stk. 9 Hvis ingen pårørende henvender sig inden fristens udløb, kan kirkegårdsbestyrelsen rydde gravstedet for gravsten, beplantning og belægninger. Eventuelle gravsten nedgraves i gravstedet. Brugsberettigede pårørende kan inden fredningstidens udløb igen overtage pleje og vedligeholdelse af gravstedet mod at betale de udgifter, der har været forbundet med rydningen og den efterfølgende renholdelse indtil overtagelsestidspunktet.

Gravstenen kan også fjernes fra gravstedet, men kirkegårdsbestyrelsen er forpligtet til at opbevare den forsvarligt indtil fredningstidens udløb. Derfor er nedgravning i gravstedet efter vores mening den bedste løsning.

§ 22 Gravstedsejeren må kun med kirkegårdsbestyrelsens godkendelse indhegne sit gravsted med andet, end hvad der er beskrevet for de enkelte gravstedstyper i § 21.

Stk. 2 Det er kirkegårdsbestyrelsen, der planter og vedligeholder alle levende hække, og sådanne hække er kirkegårdens ejendom.

Stk. 3 Det er gravstedsejeren, der har pligt til at vedligeholde og sikre gravstedsindhegninger af træ, jerngitterværk, murværk, stensætning og lignende.

H. Erhvervelse af brugsret til et gravsted

Ved begreberne brugsret, brugsperiode, brugsberettigede og fredningstid forstås følgende: Brugsret: retten til at anvende gravstedet i den aktuelle brugsperiode. Gravsteds-ejeren kan forny brugsretten ved brugsperiodens ophør og kan også reservere brugsretten på forhånd. Fredningstid: den tid, graven skal henligge urørt efter sidste begravelse, se § 20. Fredningstiden er altid en brugsperiode, men brugsperioden kan fornyes ud over fredningstiden. De brugsberettigede er den personkreds, som har ret til at træffe beslutninger om gravstedets brug og vedligeholdelse. Alle brugsberettigede fremgår ikke nødvendigvis af gravstedsbrevet (jf. også Kirkeministeriets cirkulære nr. 168. af 05/08/1977).

§ 23 Når kirkegården udlægger et gravsted, sørger kirkegårdsbestyrelsen for at udfærdige et gravstedsbrev.

Stk. 2 Ved senere begravelser eller urnenedsættelser i gravstedet sørger kirkegårdsbestyrelsen for, at der sker påtegning herom i gravstedsbrevet.

§ 24 Kirkegårdsbestyrelsen skal imødekomme begæring om erhvervelse af brugsret til et gravsted ved begravelse af en person, som

- 1) har bopæl i sognet
- 2) er udensogsboende og har en særlig tilknytning til sognet eller kirkegården.

Stk. 2 Kirkegårdsbestyrelsen kan tillige imødekomme begæring om erhvervelse af brugsret til et gravsted til begravelse af andre udensogsboende. Kirkegårdsbestyrelsen kan dog afvise dette, hvis det er nødvendigt af hensyn til den nuværende eller fremtidige betjening af sognets beboere.

Det er op til kirkegårdsbestyrelsen at bestemme, hvem der er berettiget til at erhverve gravsted på kirkegården ud over de i § 24, stk. 1, nævnte personer.

§ 25 Alle, der jf. § 24 har ret til at erhverve et gravsted på kirkegården, kan erhverve et gravsted med op til 8 gravpladser, dog med de begrænsninger, som er nævnt i § 21.

Stk. 2 Ønskes et større gravsted, skal kirkegårdsbestyrelsen godkende det.

- Stk. 3 Der kan erhverves brugsret til et gravsted i højst to fredningsperioder ad gangen. Hvis der indgås aftale om mere end én fredningsperiode, skal gravstedsejeren ud over erhvervelsen af brugsret betale for pleje og vedligeholdelse i hele brugsperioden. Dette gælder alle kirkegårdens gravstedstyper.

Vær opmærksom på, at nogle provstiudvalg ønsker at godkende sagen, når et gravsted ønskes erhvervet for mere end én fredningsperiode.

- Stk. 4 Det er tilladt at erhverve brugsret til et gravsted, selv om der ikke aktuelt er en begravelse. Ved en sådan reservation betaler gravstedsejeren kirkegården for at pleje og vedligeholde gravstedet uanset gravstedstype.

- § 26 Ved begravelse eller urnenedsættelse i et bestående gravsted skal gravstedsejeren om nødvendigt forlænge brugsretten til gravstedet for det tidsrum, hvor med fredningstiden efter den seneste begravelse eller urnenedsættelse overstiger den periode, gravstedet er erhvervet for.

*Gravstedsejeren **skal forlænge** sin brugsret, når en afdød nedsættes i et gravsted, hvor fredningstiden for den sidst nedsatte endnu ikke er udløbet. Gravstedsejeren **kan forny** sin brugsret, når gravstedsejeren ønsker at opretholde gravstedet, efter at fredningstiden for den sidst nedsatte er udløbet.*

- § 27 Gravstedsejeren kan kun overdrage brugsretten til et gravsted til andre med kirkegårdsbestyrelsens samtykke.

J. Fornyelse af gravsted

- § 28 Når brugsretten til et gravsted udløber, har gravstedsejeren ret til at forny brugsretten til gravstedet. En reguleringsplan, der er godkendt af provstiudvalget og inddrager et gravsted helt eller delvist, kan dog medføre begrænsninger i retten til at forny brugsretten til gravstedet.

Alle gravstedsejere kan forny deres brugsret, så længe de måtte ønske det, medmindre uopsættelige forhold gør sig gældende, f.eks. et stærkt behov for at udvide en bygning. Almindelig omlægning af kirkegården er ikke en gyldig grund til at begrænse brugsretten.

- Stk. 2 Har gravstedsejeren ikke henvendt sig ____ uger, før brugsperiodens udløb, sender kirkegårdsbestyrelsen en påmindelse om, at brugsretten snart udløber, at der er mulighed for at forny brugsretten til gravstedet, og at henvendelse herom skal ske til kirkegårdsbestyrelsen snarest og senest ____ uger før brugsperiodens udløb.
- Stk. 3 Hvis gravstedsejeren ikke henvender sig inden svarfristens udløb, sender kirkegårdsbestyrelsen en ny påmindelse, hvoraf det fremgår, at hvis kirkegårdsbestyrelsen ikke har modtaget ønske om fornyelse af brugsretten til gravstedet inden brugsperiodens udløb, overgår gravstedet til kirkegården, og at gravstedsejeren har ret til – i op til ____ uger efter gravstedets udløbsdato – at fjerne planter og gravminder.
- Stk. 4 Hvis gravstedsejeren ikke fjerner gravminder og planter med videre inden den fastsatte dato, tilfalder de kirkegården. Kirkegårdsbestyrelsen sender gravminderet til destruktion, medmindre det er bevaringsværdigt og gravstedsejeren i øvrigt har givet tilladelse til, at gravminderet bevares.

Et gravminde eller et gravsted er bevaringsværdigt, når det som resultat af et samarbejde mellem det lokale museum, kirkegårdsbestyrelsen og provstiet er erklæret bevaringsværdigt, jf. Vejledning om registrering af gravminder, VEJ nr 9682 af 10/09/2014.

- § 29** Hvis gravstedsejeren meddeler kirkegårdsbestyrelsen, at han/hun ikke ønsker at forny gravstedet, skal gravstedsejeren underskrive en erklæring, hvoraf det fremgår, at han/hun handler på vegne af samtlige brugsberettigede, som alle er enige om dispositionen.
- Stk. 2 Hvis kirkegårdsbestyrelsen ikke modtager den i stk. 1 nævnte erklæring, placerer den et skilt på gravstedet med oplysning om, at pårørende kan henvende sig til kirkegårdsbestyrelsen. Har ingen henvendt sig efter ____ måneder, vil kirkegårdsbestyrelsen nedlægge gravstedet, altså rydde beplantning, gravminder og eventuelle andre genstande.

PRISER

K. Takster

§ 30 Provstiudvalget prissætter de i §§ 31-35 anførte ydelser og udsender årligt et opdateret takstblad.

Højtidelighed fra kirke/kapel

§ 31 Når et medlem af folkekirken bisættes/begraves fra kirke eller kapel, har vedkommende ret til en kirkelig handling uden beregning.

Stk. 2 Når et ikke-medlem af folkekirken bisættes/begraves fra kapellet – uanset om det er en kirkelig eller borgerlig handling – opkræver kirkegårdsbestyrelsen betaling for brug af kapellet samt for aflønning af kirketjener, organist og kirkesanger ifølge takstbladet.

Stk. 3 Når et ikke-medlem af folkekirken bisættes/begraves fra kirken, skal en præst fra folkekirken (eller præst fra et andet kristent trossamfund med de nødvendige tilladelser) medvirke. Kirkegårdsbestyrelsen opkræver betaling for brug af kirke samt for aflønning af kirketjener, organist og kirkesanger ifølge takstbladet.

Der skal være et af provstiet godkendt takstregulativ og vedtægt for brug af kirken, før det er muligt at opkræve betaling for brug af kirken.

Der er to klare regler, hvad angår betaling for erhvervelse af brugsret til gravsted: Når et ikke-medlem af folkekirken nedsættes, skal boet efter afdøde betale den pris, som provstiudvalget har godkendt, for den gravplads, han optager i fredningsperioden. Den anden regel er, at boet efter medlemmer kan få et tilskud til erhvervelsen af gravsted.

Den enkleste administration opnås ved at opkræve medlemstakst/ikke-medlemstakst i forbindelse med begravelsen/urnenedsættelsen – og kun for den gravplads, som bliver taget i brug, dvs. at ved et gravsted med f.eks. fire kistepladser opkræves kun betaling for erhvervelse af den plads, hvor afdøde bliver nedsat. Når der kun opkræves betaling for anvendt gravplads for en brugsperiode, undgår man diskussion om, hvorvidt der er opkrævet uretmæssig betaling for erhvervelse af gravsted/gravpladser.⁵

Ved fornyelse kan opkræves et administrationsgebyr ifølge takstblad.

Foreningen for Kirkegårdskultur anbefaler en tekst som i § 32.

§ 32 Medlemmer af folkekirken kan blive begravet i et eksisterende gravsted, eller i et nyt gravsted i henhold til § 25. Kirkegårdsbestyrelsen opkræver betaling for/yder tilskud til erhvervelsen af den anvendte gravplads ved enhver begravelse af medlemmer.

Stk. 2 Ikke-medlemmer af folkekirken kan blive begravet i et eksisterende gravsted, eller i et nyt gravsted i henhold til § 25. Kirkegårdsbestyrelsen opkræver betaling ifølge takstblad for den anvendte gravplads ved enhver begravelse af ikke-medlemmer.

Stk. 3 Ved erhvervelse af gravsted til senere brug (reservation) opkræver kirkegårdsbestyrelsen ikke betaling for erhvervelsen. Ved efterfølgende begravelse opkræves betaling for erhvervelse, afhængigt af om afdøde var medlem af folkekirken eller ej, ifølge stk. 1 og stk. 2.

Stk. 4 Ved forlængelse af brugsret i forbindelse med ny begravelse i gravstedet opkræver kirkegårdsbestyrelsen den til enhver tid gældende erhvervelses-takst ifølge stk. 1 og stk. 2.

Stk. 5 Ved fornyelse af brugsret efter udløbet af fredningstiden opkræver kirkegårdsbestyrelsen et administrationsgebyr for fornyelse (generhvervelse) af gravstedet.

§ 33 Kirkegårdsbestyrelsen opkræver betaling for gravning, tilkastning og planering af en grav, jf. takstblad. Oprettning af jordsætninger er indeholdt i betalingen [indtil et år efter begravelsen] / [indtil gravstedsanlæg er reetableret].

Ved gravstedsydelser forstås vi gartneriske ydelser af enhver art – lugning, græsklipning, beskæring, indsamling af buketter, tilplantning af gravsted, plantning af sommerblomster, granpyntning osv.

Det er nødvendigt at skelne mellem obligatoriske ydelser (pleje og vedligeholdelse af gravsteder af typerne nævnt i § 21, stk. 4-6) og valgfrie ydelser.

§ 34 Kirkegårdsbestyrelsen tilbyder at indgå 1-årige aftaler om pleje og vedligeholdelse af anlagte individuelle gravsteder (jf. § 21, stk. 2-3).

Stk. 2 Kirkegårdsbestyrelsen tilbyder at indgå flerårige aftaler om udvidet pleje og vedligeholdelse af anlagte individuelle gravsteder (jf. § 21, stk. 2-3) for brugs-

perioden, jf. takstbladet. Aftale om udvidet pleje og vedligeholdelse tegnes altid til fredningsperiodens udløb. Som hovedregel kan aftaler kun med provstiuvalgets godkendelse tegnes for længere perioder end en fredningsperiode.

Flerårige aftaler om udvidet pleje og vedligeholdelse er dét, fagfolk sædvanligvis kalder legataftaler.

- Stk. 3 Hække ved individuelle gravsteder passer kirkegården, og gravstedsejerne [bliver pålagt betaling ifølge takstbladet] / [bliver ikke pålagt betaling].
- Stk. 4 Kirkegårdsbestyrelsen tilbyder at indgå aftaler om andre valgfrie ydelser end udvidet pleje og vedligeholdelse (f.eks. forårs- og sommerblomster og græsdækning) for et hvilket som helst åremål for anlagte individuelle gravsteder (jf. § 21, stk. 2-3).
- Stk. 5 Ydelsernes omfang er specificeret i kirkegårdens plejeplan.

Man kan også vælge at beskrive ydelserne i selve vedtægten. Det bør i givet fald være en kortfattet beskrivelse, der tager udgangspunkt i "Kvalitetsbeskrivelser for kirkegårde" og "Praktisk håndbog for kirkegårdsdrift".

Et eksempel på, hvad pleje og vedligeholdelse af individuelle gravsteder (§ 21, stk. 2 og 3) omfatter, kan være:

Opgave	Pleje og vedligeholdelse	Udvidet pleje og vedligeholdelse
Fakturering	Årligt	GIAS, "legat", engangsbeløb for flere år
Lugning	X	X
Beskæring	X	X
Indsamling af buketter m.m.	X	X
Rivning og fejning	X	X
Opsamling af løv	X	X
Rensning af monument	X	X
Udgåede/forvoksede planter skiftes, deles el. omplantes		X
Gødskning og vanding ved udskiftning/omplantning		X
Gødskning af roser og visse solitære stauder		X

Supplering med løse materialer		X
Oprettning og opfyldning af jordsætninger		X
Oprettning af monument		X

§ 35 Ved erhvervelse, forlængelse eller fornyelse af brugsretten til gravstedstyperne nævnt i § 21, stk. 4-6, skal gravstedsejeren indgå en aftale om pleje og vedligeholdelse, som dækker brugsperioden. Kirkegårdsbestyrelsen udfærdiger aftalen og opkræver betaling.

Stk. 2 Ved reservation af gravstedstyperne nævnt i § 21, stk. 4-6, samt ved fornyelse efter fredningsperiodens udløb kan kirkegårdsbestyrelsen opkræve betaling for den obligatoriske pleje og vedligeholdelse årligt. Ved ny nedsættelse af urne eller kiste faktureres for hele fredningsperioden, jf. stk. 1.

Ved at opkræve betaling for den obligatoriske pleje og vedligeholdelse på årlig regning, når fredningstiden er udløbet, imødekommer man som kirkegårdsbestyrelse også gravstedsejeren med den lille økonomi.

Stk. 3 Kirkegårdsbestyrelsen tilbyder at indgå aftaler om valgfrie ydelser (f.eks. forårs- og sommerblomster og grandækning), hvis det er muligt (jf. § 21, stk. 4-6), for et hvilket som helst åremål.

Noter

1. Foreningen for Kirkegårdskultur (udg.): *Gravskrift eller ...?*, Jelling 2017, 112-125.
2. *Vejledning om Kirkegårdsvedtægter*, Kirkeministeriet 2018. Kan downloades fra www.altomkirkegaarde.dk.
3. Jens Dejgaard Jensen, "Anmeldelse: Vejledning om Kirkegårdsvedtægter", *Kirkegårdskultur 2018-19*, 28-31.
4. "Kvalitetsbeskrivelser for kirkegårde" kan downloades fra www.altomkirkegaarde.dk.
5. Kirkegårdsleder Jørn Skov, Tønder: "Den store fordel ved at fakturere efter medlemsstatus og kun for den aktuelle gravplads som afdøde begravnes i er: Det er nemt at forklare de efterladte, hvorfor prisen for et gravsted er, som den er. Og ikke-medlemmer kommer på denne måde altid til at betale for den plads, de optager i fredningsperioden." *Kirkegården* 2012, nr. 6, 13.